

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 19. decembra 1997 * Leto VII, št. 25-26

SVETA MAUČ

Sveta nauč je pred nami. Pomalek de dvej gezaro lejt stara. Siromačka štatica, v šteri se je Jezoš naraudo, ranč telko. Naša pamet je zaman dvej gezaro lejt duga, nika čednoga ne vejmo povodati o tej čüdi. Čüdo, ka se je Baug naraudo, je nej mogauče razmeti s pametjo. Merska enota za lübezen se tö ne zove pamet.

Zdaj, ka sam po super modernom Interneti poslo svojomi spoznanci pismo v Meriko, štero je za dvej sekundi tam bilau, gledam super barvni (SVGA) monitor svojoga kompjutera, ka nikši praclinge gestejo gor. Na takši vküper namacani monitor don ne morem pisati o božični svetkaj. Prinesem supermoderen merikanarski Amway spray, glažonja se lesni, ka bi se buje leko čujskale po njej. Radiator dobro küri, depa don me zebejo noge, obüjem si bundaste papuče pa spigem en whisky z ledom. Nika ne vela, nikši super moderen mraz me trausi.

Leko, ka me ranč ne zebe tejlo, liki düša?

Vsi poznamo Andersenovo pripovejst, gda je kauli božični svejtkov mala dekličina v velkom mrazi bausa spice odavala. Cejli den je zaman po mrazi ojdla, nika je nej odala. Zato se je večer nej vüpala domau, ka bi go oča zbüu, ka je nika nej prislüžila. Naslejdnje je že tak vse vküper zmrzdjena bila, ka je vužgala eno spico, pri tistoj je se grejvala svoje vse sive roke. Zmejs se ji je tak vidlo, kak če bi pri eni kalaj sejdla, tak fanj toplo ji je bilau! Depa spica je nagnauk vugasnila. Te je

eške eno vužgala. Od toplaute je tak čütila, kak če bi v eni lejpi izi bila, na stauli je velka pečena gaus denila, štera je prauti njej letejla... Spica je pá vugasnila. Pri tretji se ji lejpi krispan prikazo, gda se ga je stejla dotekniti, fluk... Naslejdnje se ji je pri plameni spice skazala njena stara mati, štera je že davnik mrla. Od velkoga straja, nej ka bi ji mati tö tak brž preminaula, je cejlo škatülo spic vužgala, pa sta z materdjo vred odletele visko, visko, prauti nebi...

Leko, ka me té čüden moderen mraz zavolo danešnjoga čüdnoga, modernoga sveta trausi? Svetá, šteri drugo ne vej, samo odavati? Mi pa ške-mo, depa ne moremo pa ne moremo razmišlavati, ka je sveta nauč? Zmejs pa vlada sveta mauč – reklam? Tau küpi! Tisto küpi! Tau je najbaukše! Tau pa eške baukše!

Küpléni svejt. Küpléne düše. V tom se zalagémo. Zlato tele je nikaney prauti tomi. Sveti den je nej tau, ka tau küpi, pa tisto küpi, pa vse küpi. Če Božiča ne moremo razmeti s pametjov, kak bi ga leko razmili z blagom, s kipüvanjom? Kak naj bi Božič razmo tisti Vogrin, šteri je v Beči kak božične dare žive kače odavo, štere so naslejdnje vgele carinike (vámoše). Pravijo, ka prej na sveti den pa sveto nauč eške kače tö počivajo. Kak naj bi danešnje čüdne, moderne kače znale, ka se približüje tisti den, gda se Jezuš narodi, če tau ranč lidge ne vejo?

(se nadaljuje na 2. strani)

Slovenska radijska postaja (z narodnostnim programom) v Monoštru

ZAVLAČEVANJE DRŽAVE JE OČITNO

Kako nevhvaležno je napovedovanje, sem skusil že nekajkrat, vendar me kljub temu včasih še zanese in ne ravnam po tistem, da "osel gre samo enkrat na led", ampak po Županičičevem, da "... danes sem padel, jutri bom plesal na njem."

Tega nekoliko neobičajnega uvoda nisem napisal zato, ker bi se moral opravičiti za napoved, da se bo konec leta 1997 iz Monoštra oglasila slovenska radijska postaja z narodnostnim programom, ampak zato, da opozorim na (neupravičeno) zavlačevanje države pri uresničitvi te, za porabske Slovence tako važne naloge. Dobro se zavedam večine ugovorov, da nimam prav in več kot je bilo storjeno, ni moglo biti narejeno. Vendar: da se nekatere stvari okoli dodelitve UKV frekvenca ne premaknejo nekaj mesecev, ne morejo imeti opravičila niti v pomanjkanju denarja niti v tem, da medijski zakon ni naredil reda ampak zmedo na tem področju. To preprosto ne drži, kajti po uradnih podatkih je na Madžarskem registriranih 72 lokalnih radijskih postaj, ki oddajajo svoj spored na UKV frekvencah.

Tu naj si pomagam s primerom iz sosednje Avstrije, ki je ena izmed tistih držav, ki so najdalj preprečevale ustanavljanje privatnih radijskih postaj ali oddajanje kakršnekoli radijske postaje izven državnega radia. Zato so morali kar nekaj časa čakati tudi koroški Slovenci, ki so želeli ustanoviti privatni lokalni radio, vendar niso dobili frekvence. Prejšnji mesec je slednjič klonil tudi Dunaj in od predvidenih 45 frekvenc dodelil 42 lokalnih radijskih frekvenc. Dobili sta ju tudi manjšini, koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati. Postavljen je tudi pogoj, da lokalne radijske postaje ne smejo začeti oddajati pred 1. aprilom 1998.

Koroški Slovenci, ki imajo zdaj tedensko 392 minut radijskega programa v sestavi državnega radia, so ustanovili radijsko družbo, ki jo sestavljata družba Korotan in društvo AGORA (avtonomno gibanje odprtega radia). Predvidevajo, da bodo pokrivali celo dvojezično

ozemlje; radio Korotan hoče biti predvsem slovenski radio, medtem ko se AGORA pojmuje kot multikulturni medij. Tudi na Koroškem ne gre brez finančnih težav, ker računajo, da bodo letno potrebovali 4,5 milijona šilingov (67,5 milijonov forintov). Stalno nameravajo zaposliti pet sodelavcev in nekaj zunanjih sodelavcev. Kljub finančnim neznankam napovedujejo, da bo radio s 1. aprilom 1998 začel oddajati.

Zelo resno se na samostojni radio pripravljajo tudi gradiščanski Hrvati v Avstriji, ki so v ta namen ustanovili konzorcij MORARA (odprt manjšinski radio) in izračunali, da potrebujejo 5 milijonov šilingov (75 milijonov forintov), z napovedjo začetka oddajanja 1. april 1998. Tudi gradiščanski Hrvati že imajo vsak dan radijske oddaje v svojem jeziku iz deželnega studia v Železnu.

Porabski Slovenci (zdaj 30 minut radijskega programa na teden in na valovni dolžini, ki jo ima redkokateri radijski sprejemnik) se zgolj teoretično primerjajo z novimi razmerami v Avstriji, v konkretnem se imajo pravico primerjati s položajem ostalih manjšin v državi in radijskim programom, ki ga prekmurkim Madžarom zagotavlja Slovenija. Tudi ta primerjava kaže na sedanjí nezavidljiv položaj, kajti hrvaška in srbska narodnost imata vsak teden iz studia v Pecu po 840 minut radijskega programa, prekmurški Madžari pa 3300 minut tedensko iz studia v Lendavi, ki je v sestavi RTV Slovenija.

Po podatkih, ki jih je povedal Zoltán Kovács iz studia v Pecu, je njihov letni proračun za radijski program v štirih jezikih 100 milijonov forintov (radijski program oddajajo v madžarskem, nemškem hrvaškem in srbskem jeziku), od tega je 20 odstotkov od reklam, ker dovoljuje zakon 6 minut reklam v eni uri programa. Uredništva so ločena po jezikovni pripadnosti, štejejo po pet novinarjev in vrsto stalnih zunanjih sodelavcev. Bruto plača novinarja je tisoč nemških mark, kar je približno 110 tisoč forintov. Sistem prenosa radijskega signa-

la za zdaj zagotavlja dobro slišnost radia Pecs povsod tam, kjer živijo manjšine, ki jim je namenjen.

V lendavskem studiu Pomurskega madžarskega radia pripravijo dnevno osem ur živega radijskega programa. Na voljo imajo lastno UKV frekvenco, občasno oddajajo tudi na srednjem valu. Njihov program lahko slišijo poslušalci na celotnem dvojezičnem območju, večje število poslušalcev imajo tudi na madžarski strani, od koder se v program oglašajo več stalnih zunanjih sodelavcev. Zagotovo tudi narodnostni program v Lendavi ne nastaja v idealnih razmerah, zlasti zaradi finančnih problemov matične hiše RTV Slovenije in pomanjkanja denarja za dejavnost manjšin iz državnega proračuna. Kljub temu je vsaka primerjava med prekmurškimi Madžari in porabskimi Slovenci na medijskem področju mogoča zgolj v neprimerljivosti.

Ob spoštovanju izhodiščnih razmer, denimo do leta 1990 in po podpisu Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji, se je težko opredeliti za načelo, tudi "pozitivne recipročnosti", vendar drugače, kot kaže, ne gre. Kajti če je bilo uresničevanje manjšinskih pravic do leta 1990 na različnih osnovah, je s podpisom Sporazuma novembra 1992 postavljeno na iste ali enake temelje. Seveda bi se bilo (narodnostno-politično) kratkovidno zavzemati za skrajševanje radijskega programa za prekmurske Madžare in s tem ustvarjati (zaradi recipročnosti) približevanje porabskim razmeram, ampak je v vseh ozirih modro podpreti sedanje načrte o dveh do treh urah slovenskega radijskega programa dnevno iz Monoštra. S tem bi se porabski Slovenci zgolj izenačili s številčno približno enako srbsko manjšino, ki ima od leta 1993 vsak dan dve uri programa v svojem jeziku.

Čeprav je bilo večkrat rečeno, da bodo porabski Slovenci dobili lokalno UKV frekvenco na 106,6 megaherca, se je zdaj

SVETA MAUČ

(nadaljevanje s 1. strani)

Inda svejta so na plafon gorobešeno meli krispane. Naše čudne, moderne kompjuterske, internetne, radiotelefonske duše so to gorpovešane na plafoni, pa z glavauv doj visijo. Zato pa mam takšo čüntenje, kak je madžarski pesnik pravo: "Moja duša sedi na vejki od niča, njeno majčkeno tejlo brezglasno drgeče..." En človek v Miskolci je zdaj pred božičnimi svetki zato gorvužgo najlepšo cerkev iz desk na Vogrskom, ka se ma je nej vidlo, ka se prej dühovnicke s takšimi preveč lejpimi autonami vozijo, zmejs pa o siromački štalici i krautkosti predgajo. Od toga, ka prej par lüdi vsigder bole bogati gratüje, milijoni pa vsigder vekši kaudiške, je njegva duša tö do praja zgorejla kak cerkev, štero je un gorvužgo...

Nišarni Irci tak fejest poštüjejo svojoga velkoga pisatela Joycea, ka v svoji klubaj 5-6 lejt naglas vküper štejo njegve knige, pa so v tom cajti najbole srečni na svejti.

Nesrečna princesa Diana je mejla vse, ka je stejla, dostakrat eške preveč. Če bi njena smrt nej tak blüzi bila, bi eške tau leko pravili, ka skor, ka bi malo razvüzdano živejla. Zaman njena lepota, pa druga lepota kauli nje, je don nesrečno živejla, pa nesrečno skončala. Nej

zaustavilo prav pri njeni dodelitvi. Uradno pojasnilo je, da gredo frekvence na natečaj, katerega se morajo udeležiti in si na ta način zagotoviti valovno dolžino tudi porabski Slovenci. Sprejeti načelo tržnega obnašanja pri dodeljevanju radijskih frekvenc manjšinam je zelo težko, kajti to je v nasprotju z obveznostjo države, ki mora zagotoviti manjšini obveščanje v njenem jeziku. Tega dejstva so se, kot kaže, zavedali celo v sosednji Avstriji, kjer so podelili manjšinama samostojni lokalni radijski frekvenci. (Namerno/načrtno) zavlačevanje pri dodelitvi frekvence ne bo zaustavilo prizadevanj za prvo slovensko narodnostno radijsko postajo v Monoštru, bo pa začetek njene oglašanja postavilo daleč v leto 1998. S tem sem zopet napovedal (približni) začetek oddajanja

zadobila več letošnji svejti den. Pa pistila dvejsirauti za sebov.

Mati Terezija iz Kalkute je vendrak cejlo svoje življenje nej telko ponücala, kak princesa Diana en den. Mater Terezijo so poštüvali po cejlom svejti, eške tisti z drugimi vörami tö: hindujci, muslimani, ortodoksi ptt. Mati Terezija je samo dva gvanta (sarina) mejla. Vsakši večer, gda je trüdna domau prišla, je zamazanoga z rokami vözaprala, drugoga pa doj s streje prinesla, gde se je sišüu...

Doj s streje nikše siromačke iže, gde bi se eške Jezuš tö leko naraudo. Leko, ka se Jezuš na letošnjo sveto nauč narodi v Kalkuti?...

Jezoš Marija! Računalnik mi nika bliskeče, posvejtke nared vogašüjejo, v iži pa vanej v varaši tö, autonge dojstanjüjejo, televizija je oglüpnila pa oslepnila... Ka je pa ta velka sveklost? Jej, etan pa žardjava, bausa mala deklčina s spicami v rokaj leti po lüfti, zravan prauti nebi, pa nikša mala, stara grbava mati v bejlo-sivom gvanti pa z velkim vacalejgom! Zdjaj se pa eške snejg tö začne sipavati!

Morem si dojzüti bundas te papuče, ka mi tak nika toplo gratüje.

Francek Mukič

slovenskega radia, z upanjem in željo, da se bo tokrat napoved uresničila. V "igri" je tudi "rezervna" varianta, ki omogoča osem ur radijskega programa tedensko brez razpisa za frekvenco. Namerno sem izpustil tudi izrazitejšo vlogo Slovenije pri nastajanju radijske postaje, ker bi moral zgolj ponoviti, da je matična država (kljub vsej) dosedanji pomoči pri konkretnem projektu slovenskega kulturno-informativnega centra Monošter) premalo odločna, ko gre za pravice njenih manjšin v sosednjih državah, kar velja za porabske Slovence še izraziteje kot za Slovence v Avstriji (razen Slovencev v zvezni deželi Štajerski, ki so v vseh pogledih na slabšem kot katerakoli od omenjenih manjšin v tem delu Evrope) in Italiji.

eR

V soboškom gradi na razstavi

TÜDI ZGODOVINA PORABSKIH SLOVENCEV

V Murskoj Soboti so letos odprli nauvo stalno razstavo. Ka vse se tam vidi, tau smo spitavali direktorico muzeja Ireno Šavel i zgodovinarko Metko Fujs.

Irena Šavel: "Tü se leko vidi življenje i delo lidi pokrajine ob Muri od prazgodovine pa do gnes. V prvi sobi je gradivo iz prazgodovinskih naselbin: iz Bukovnice, Šafarskoga, z Dolnjoga Lakoša i iz Gornje Radgone. Predstavljena je tüdi edna kuća, pa kak so živeli v njej. V drugom deli je pa rimska doba, iz štere vidimo gomile (küp zemlé), v štere so mrtve pokopavali. Iz srednjoga veka pa je tüdi rekonstrukcija mejnoobrambnoga pasa – "gyepü", štero so gorpostavili pred pravo grajnco med nemško i madžarsko državo. Med "gyepü" i pravo grajnco je nastalo Prekmurje in Porabje."

Od kec je pa kovačnica? "V srednjom veki je bila odkrita edna kovačnica pri Gradi na Goričkom, štere rekonstrukcijo vidimo na razstavi. V vitrinaj pa so originalni predmeti. Iz srednjega veka so cerkve naše, iz romanskoga pa gotskoga obdobja. Tü mamó odlitke (másolat) pomembnejših detalov iz soboške, martjanske, turniške cerkve. Iz domanjševske cerkve pa je cejli portal (dveri) pa so kopije fresk."

Törki so tö ojdli pri nas? "Törski boji so bili tüdi na našom ozemlji. Na razstavi leko vidimo törski šotor, sable. V hodniki si na videofilmi leko poglednemo reko Muro, življenje ob Muri, i vse značilnosti te reke. Rastlinski i živalski svet, ki je ob Muri. Vmejs slišimo tipično prekmursko muziko. Na filmi leko vidimo delo v mlini na Muri, žetvo v Prekmurji. V eni sobi je lončarska peč s posaudami, pa je nutpokazano, kak se je žgala posauda."

Kakše võre je bilau lüstvo med Muro i Rabo?

"Močno je biu razširjen protestantizem pa katoliška vera, bilau pa tüdi židovstvo. V Monoštri je na priliko tö bila sinagoga, židovska cerkev. Na razstavi nutpokazemo razne knige naši protestanski i kataloški piscev. Cüje se tüdi glas, ka šte iz predgovora dela Štefana Küzmiča.

Ce idemo dale pridemo v baročni salon iz časa, ka so tü živeli grofi Szaparyji v tom gradi."

Več kak gezero lejt živijo lidgé v tej pokrajini. Kak se je spreminjalo njino življenje?

Metka Fujs: "Probali smo

stoletji – dosta-dosta lidi izseljevalo, ka so nej meli krüja i nej so meli slüžbe, i to je bila na nek način usoda toga prostora.

Dejdek pripovejda vnüki (foto: Marija Kozar)

rejsan pokazati vse, ka se je zgaudilo v tom časi, ka so lidgé naselili tau pokrajino ob Muri pa do gnes. Nej se dosta spreminilo življenje. Na razstavi vidimo edno kučo iz bronaste dobe pa iz 19. stoletja. Nej je dosta načiša ta blatna kuća, aj pa ta lesena z blatom ometana pa slamo pokrita. Tau se pravi, ka so tü lidgé gezero lejt isto živeli, isto so geli, küjali." Lüstvo si je zidalo kuće iz blata, lesa, grofje pa so si gradove postavljali?

"Kak so živeli grofje, tau se vidi v saloni, vidi se v tom gradi, v šterom je razstava, ampak to je bilo samo nekaj lidi, ka so na te način živeli. Vse tau bogastvo, ka ga kažemo, je bilau iz cerkve, iz gradov, je bilo pravzaprav samo nika maloga. Prekmurje i Porabje je bilo cejli čas sarmačka pokrajina."

S koj so lidgé živeli, leko so si doma krü pripravili?

"Tü se je – predvsem konec 19. stoletja, pa v 20.

jati. Probamo tüdi pokazati, ka se je dogajalo z nami v 60-70-80. lejtaj."

Porabski Slovenci so tö nutpokazani?

"Ta prostor se enotno razvija, vse tau, ka je notri v zgodovinskom razvoji, se seveda veže tüdi na porabske Slovence. Povezano je ne samo s Slovenci, ampak z vsemi lidmi, ka so tü živeli na tom prostori, kakšnoga koli etničnoga izvora so bili. Ali slovanskoga ali ilirskoga ali madžarskoga. Posebej smo nej poudarjali. Nej smo poudarjali madžarske manjšine, ali pa da je zdaj to tipično madžarsko. Te prostor je biu skaus mejšani – nacionalno i versko. V tom časi se je telko lüstva tü menjalo, smo pravli, ka nemo toga posebej poudarjali, ka se to skozi razstavo vidi."

Kak se vidi, na priliko?

"Vidi se tau, ka smo bili versko mejšani i smo pripadali različni narodom. Tau se kaže v našoj posaudi, okraši, v naši nošaji, kaže se v naši no-

vinaj, ka smo ji pisali. Na razstavi so madžarske i slovenske novine. Prekmurska beseda je tüdi porabska beseda. Tau je eden jezik, ki se kaže skozi to književnost, štera je tüdi razstavljena. Jezik te knjig je biu 200 lejt nikak samostojen knjižni jezik, ki mu sicer pravimo prekmurski knjižni jezik, tau je prekmurski in porabski knjižni jezik. Tau je vse v bistvi tüdi zgodovina porabski Slovencev, ka je tü razstavljeno. Po razdržitvi toga prostora, po politični spremembi, ka se je zgodilo po Trianoni, je vsakša pokrajina šla svojo pot. Po tistom, posebej razvoja Porabja v okviru madžarske države, nej smo spremlali na toj razstavi, ampak mogauče bi pa rejsan trbólo pri računalniki opozoriti tüdi na te slovenske skupnosti, ki v naši okolici živijo na drugi strani meje – tako Slovence v Porabji pa Slovence v Radgonskom kauti."

Marija Kozar

ZDRAVILIŠČE MORAVSKE TOPLICE

Vabimo vas v
ZDRAVILIŠČE MORAVSKE TOPLICE
na:

- počitniške programe
- zdraviliške programe
- aktivni oddih

Kopanje v edinstveni termomineralni vodi Moravskih Toplic vam bo povrnilo dobro počutje in zdravje.

Informacije tel.: 069/12-280.

**VSEM BRALCEM ŽELIMO
VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE
IN SREČNO NOVO LETO 1998**

Pogovor z veleposlanikovo soprogo

BUDIMPEŠTA JE PRAVI BISER

– Gospa Marija Hajós, vi ste soproga veleposlanika Republike Slovenije v Budimpešti in se po večletnem službovanju počasi odpravljate domov v Slovenijo. To pomeni, da imate že ogromno vtisov. Kako ste se v zadnjih petih, šestih letih počutili v Budimpešti oziroma na Madžarskem?

– V tem času sem si nabrala res veliko prijetnih spominov. Mislim, da slabih spominov niti ni. Z veseljem sem prišla v Budimpešto, kljub temu da so bili občutki v začetku mešani. Na eni strani me je privlačilo novo življenje, ki je bilo pred mano, kajti jaz sem 30 let delala v državni upravi. Po drugi strani pa sem se nekoliko bala, ker je končno šlo za veliko spremembo v življenju. Kljub temu pa sem se zelo hitro vključila v t.i. diplomatsko življenje. Bilo je toliko različnih dogodkov, da ni bilo niti časa za razmišljanje o tem, ali bom sposobna to delo uspešno opraviti ali pa ne.

– Gospod veleposlanik, vaš soprog Ferenc Hajós, je pripadnik madžarske narodne skupnosti, ki živi v Sloveniji, vi pa ste slovenske narodnosti. Na začetku vas je bilo malo strah bržkone tudi zaradi tega, ker, za razliko od gospoda veleposlanika, takrat še niste obvladali madžarščine.

– Jaz sem res Slovenka, in moram priznati, da je bil tudi ta vidik prisoten. Madžarščine sploh nisem obvladala. No, nekaj malega sem seveda vedela, ker moj mož govori madžarsko, hčerka in sin sta oba hodila v dvojezično osnovno šolo v Lendavi, kar pomeni, da sta tudi onadva dobro obvladala madžarščino, jaz pa, žal, ne. Vendar sem se v tem času, odkar smo v Budimpešti, kar dobro naučila madžarsko. Ne morem se pohvaliti, da lepo govorim madžarsko, toda v glavnem razumem vse, slovnic pa, žal, ne obvladam. Nisem obiskovala nobenega tečaja, čisto sama sem se učila: zunaj na cesti, preko radia, televizije in podobno.

– Mislim, da je večina veleposlanikov in njihovih

soprog prišla v Budimpešto ravno tako kot vi, brez znanja madžarščine, in v diplomatskih krogih ni madžarščina glavni sporazumevalni jezik – niti na Madžarskem.

– Ja, moj problem je bil toliko večji, ker sem še bolj kot madžarščino rabila angleščino. Jaz pa sem se v osnovni in srednji šoli učila kot tuji jezik nemščino, ki sem jo v diplomaciji lahko le zelo malo rabila. Zato sem dala prednost pridobivanju znanja angleškega jezika. Dala sem skozi kar nekaj tečajev angleščine, in zdaj se že lahko sporazumevam s svojimi kolegicami v angleščini.

– To pomeni, da tudi tisti družinski član, ki ni veleposlanik ali veleposlanica, ima določene dolžnosti ob svojem življenjskem partnerju, ki je šef diplomacije v neki tuji državi?

– Seveda. Prav gotovo so tu na prvem mestu protokolarne obveznosti, ki jih ima vsak veleposlanik, pri katerih veleposlanikova soproga mora obvezno sodelovati...

– Kar seveda ne pomeni, da mora vsakič skuhati kako juho in podobne stvari za goste...? To ne, ampak jaz sem kljub temu velikokrat tudi kaj skuhal, pripravila kake sladice ali moje specialitete, zlasti slovenske jedi tako za slavnostne večerje za naše goste ali pa, ko smo imeli državne sprejeme. Zdi se mi prav, da sem lahko tudi na ta način predstavila Slovenijo določenemu krogu ljudi.

– Kaj vse ste imeli na vašem slovenskem jedilniku razen, recimo, kranjskih klobas z zeljem?

– No, kranjske klobase nisem ponujala...

– Se ne bi spodobilo na vaši ravni?

– Oh, ne, zakaj pa ne!? Bi lahko, ampak prihajam iz

Prekmurja, iz sveta ob madžarski meji, in mislim, da je bilo prav, da sem v glavnem pripravljala jedi iz svoje ožje domovine, že zaradi tega,

ker sem teh tudi najbolj večča.

– Na prvem mestu je bila potemtakem prekmurska gibanica?

– Vsekakor. Ne bi želela, da izpadem neskromna, ampak poudariti želim, da so bili vsi, ki so jo poskusili, navdušeni, in ravno zaradi tega sem jo pripravila velikokrat. Pripravljala pa sem tudi bujto repo, kuhane štruklje, jedi iz ajdove kaše, tako kot priloge pa tudi kot glavne jedi, ajdovo kašo v juhi, koruzne pogače, ki so kar tekstile našim gostom... Nekateri so bili tako navdušeni nad prekmursko gibanico, da so prosili za recept, ki je bil objavljen tudi v madžarskem tedniku Nők Lapja.

– Slišati je bilo, da ste letos junija sodelovali tudi pri dobrodelni akciji Roka v roki, ki jo vodi gospa Gönczeva, soproga predsednika Republike Madžarske, gospoda Árpáda Göncza.

– Da, ona je predsednica tega sklada, ki zbira sredstva za bolne in prizadete otroke. Stvar se je odvijala v hotelu Hilton v Budimpešti, najprej smo imeli kulturni program, sodelovalo je kakih dvajset žena veleposlanikov in drugih sodelavk. Z naše strani mi je pomagala žena našega vojaš-

kega atašeja gospa Božena Koprivnikar. Medve sva predstavili slovensko narodno nošo z Gorenjskega. Ob predstavitvi narodnih noš so bile še tudi pevske točke. V drugem delu pa so bile gastronomske točke. Pripravili sva prekmursko gibanico in dušeno ajdovo kašo s svinino in gobami. Vsakdo, tudi jaz, je moral plačati vstopnico, ki je veljala šest tisoč forintov. To je bil tudi glavni namen, saj smo s to vstopnino zbrali približno milijon petsto tisoč forintov. Bile smo zelo vesele, tudi gospa Gönczeva, še bolj pa tisti, ki jim je bil ta denar namenjen...

– Ali imate žene veleposlanikov v Budimpešti tudi kak klub?

– Da. Sestajamo se mesečno, plačujemo članarino, in na teh srečanjih se tudi dogovarjamo o skupnih aktivnostih.

– V Budimpešti je tudi klub madžarsko govorečih veleposlanikov, kaj ne?

– Točno. V tem klubu se družijo veleposlaniki, ki govorijo madžarsko. Oni se na svojih srečanjih praviloma pogovarjajo v madžarščini. Število članov se zelo spreminja, zdaj jih je 17 ali 18. Ravno včeraj so se člani kluba tukaj na slovenskem veleposlaništvu v Budimpešti poslavljali od ukrajinskega veleposlanika, gospoda Tkača, ki je bil tudi član kluba. Ta sprejem je priredil moj mož kot doyen madžarsko govorečih veleposlanikov, ker je najdlje tukaj v Budimpešti.

– Soproge veleposlanikov nimate takega kluba?

– Na žalost, ne. Žene se pogovarjajo v prvi vrsti, bi rekla devetdeset odstotkov, v angleščini, nato v španščini, zlasti zaradi latinsko-ameriških dežel. Na tretjem mestu je francoščina, nekaj malega je nemščine, in zelo malo madžarščine, ker madžarsko govori le zelo malo soprogo...

– Kaj vam je bilo najbolj všeč v Budimpešti in na Madžarskem?

– Meni je Budimpešta zelo zelo všeč. Všeč mi je kot mesto, ker ima prečudovite zgradbe, čudovite

bisere in jaz jih vedno znova odkrivam. Posebej mi je všeč zgradba Parlamenta. Tudi ljudje so mi pri srcu, imam nekaj zelo dobrih prijateljev, ki so mi prav veliko pomagale pri pridobivanju madžarskega jezika. Zlasti prijateljica Kati, ki je profesorica nemškega in ruskega jezika, s katero sva se srečali na tečaju angleškega jezika in mi je zares veliko pomagala pri madžarščini. Ljudje so mi nasploh všeč, res nimam slabih izkušenj...

– Oprostite, ampak v Budimpešti se dogaja tudi precej slabega, kar se tiče kriminala, mafijaštva, terorističnih dejanj, prekupevanja z mamili, belim blagom ipd.

– No, v zvezi s tem sem zelo žalostna. Lahko povem tudi naš konkretni primer. Tudi nam so vlomili v stanovanje, ko smo stanovali še v ulici Buza-virág in so nam odnesli vso zlatnino, predvsem hčerkino, jaz sem, na srečo, imela svojo pri sebi. Še bolj pa sem bila žalostna, ko so nam pred dvema letoma ukradli naš zasebni avto znamke BMW... Celo tukaj pred veleposlaniško zgradbo so ukradli avto, ko je bila pri nas delegacija iz Ljubljane...

– Bi povedali še besedo dve o ostalih članih družine, mislim predvsem na otroke?

– Z mozem imava dva otroka, sin je star 26 let, živi v Ljubljani, bil je šest mesecev tukaj v Budimpešti z nami, vendar je odšel nazaj, kot kaže, se ni mogel vključiti v to okolje. Hčerka je ves čas z nami, tukaj je končala tretji in četrti letnik na gimnaziji Toldi, zdaj študira ekonomijo, hodi v tretji letnik. Ona je rada v Budimpešti, odločila se je, da bo vsekakor tu končala univerzo.

– Studij vaše hčerke v Budimpešti bo prav gotovo tudi z jezikovnega vidika zelo koristen, ko se bo vrnila v Slovenijo.

– Vsekakor, ker mislim, da je zelo prav, da se danes mladi naučijo več jezikov, ker jim bo to odprlo mnoga vrata. In če imajo možnosti, naj jih izkoristijo, to je moj nasvet vsem mladim.

Besedilo in slika: Francek Mukič

Pogovor s Ferijem Lainščkom

NE BI SE OPREDELIL ZA ČLOVEKA BESEDE, SEM TUDI ČLOVEK DEJANJ

Takoj na začetku lahko brez tveganja napišem, da ni porabskega Slovenca, ki ne pozna Ferija Lainščka, pesnika, pisatelja in še kaj, rojenega v goričkih Dolencih (tam blizu Črnih mlak), ki v polnem ustvarjalnem zamahu živi v Murski Soboti. Čeprav sorazmerno mlad (rojen leta 1959), je doslej napisal vrsto odmevnih književnih del za odrasle, na porabskih šolah pa ga poznajo kot avtorja lutkovnih iger in drugih del za otroke in mladino. Tvegano bi se bilo opredeliti za delo, ki je bilo doslej najpomembnejše, zagotovo je bil zelo odmeven roman *Namesto koga roža cveti*, ki je bil tudi podlaga za film *Halgato*. Pred nedavnim mu je izšel roman *Skarabej in vestalka*, ki je v kratkem času doživel vrsto pohval. Za pisateljsko delo je prejel vrsto priznanj, med katerimi je tudi nagrada Prešernovega sklada. Vendar ni tokratni namen podrobneje opisovati zgolj dosedanjega literarnega dela Ferija Lainščka, ampak me zanima njegova približno desetletna povezanost s Porabjem in navezanost na porabske ljudi, njihov jezik, navade, življenje...

– Res, z Mikijem Rošem sva naredila nekaj lutkovnih predstav za porabske otroke, eno gledališko predstavo za odrasle, z režiserjem Andrejem Mlakarjem sva posnela dokumentarni film *Porabje* (Kak nejga zelenoga konja, tak nejga čednoga Slovenca), izšla je tudi knjiga *Srebrni breg*, ki je bila napisana prav zaradi Porabja in za Porabje, kjer sta avtorja še Milan Vincetič in Miki Roš. Povezan sem z ljudmi, obiskali smo Slovence v Budimpešti in Mosonmagyaróváru, na Madžarskem je izšel tudi prevod mojega romana *Namesto koga roža cveti*, tu smo predvajali film *Halgato*. Moje sodelovanje z ljudmi iz Porabja je večstransko, povezave potekajo v obe smeri.

– Nanizali ste nekaj pomembnih informacij, kaj pa vaš pogled, če tako rečem, v ozadje, v odstiranje manj znanega?

– Tudi pogled v ozadje

razkrije, da se je marsikaj spremenilo in so razmere boljše kot so bile, denimo, pred desetimi leti. Čeprav seveda, če uporabim tak termin, z razvojem dogodkov nisem povsem zadovoljen. Mislim, da

nekega organiziranega prijema, neposredne volje za uresničitev.

– Pri vprašanju, da ste človek jezika in besede, sem mislil na Porabje, na porabsko govornico, na odnos do jezika v Porabju;

Slovenija z Madžarsko slabo "trguje", kar pomeni, da je na primer še vedno več mejnih prehodov tam, kjer so koristni madžarski državi, in da je samo en prehod, ki povezuje Porabje in Slovenijo. To je za politiko slaba "trgovina". Vem pa, da je na drugih ravneh vrsta ljudi, ki se zelo trudijo in ki so veliko prispevali, da je Porabje zdaj drugačno. Žal odločilne politične poteze še ni.

– Ste človek besed, jezika...

– Rekel bi, da med drugim, ker se ukvarjam še s čim, denimo tudi s slikarstvom, na nek način s filmom, z radijsko igro... Ne bi se omejil na človeka besede, ampak sem tudi človek dejanj. Zavedam se, da je ogromno stvari, ki same po sebi ne živijo kljub še tako dobri ideji, če v ozadju ni

na dejstvo, da postaja in je marsikje jezik že postal ekonomska vrednota (oddaljena od jezikovne in narodnostne pripadnosti), in tu me zanima vaše mnenje.

– Takrat, ko sva se prvič pogovarjala o Porabju, sem povedal, da jezik, žal, izumira in da ne morem slovenskemu jeziku napovedati lepe prihodnosti. Na mnogih področjih je tako tudi danes. Vse manj je ljudi, ki govorijo slovensko, še manj je ljudi, ki se učijo slovensko in slovensko razmišljajo. Ne trdim, da je to nujno povezano zgolj z manjšinsko problematiko. Tudi s Slovenci se dogaja nekaj čudnega, če rečem poenostavljeno: Slovenci ta čas v veliki meri čutijo in se vedejo po nemško, germansko, vse bolj govorijo angleško in neka slovanska duša, tisti prvinski duh se v teh

ljudih zgane vsake toliko časa, po navadi takrat, ko Slovenci sebe kot Slovence zatajijo. Tedaj se jim oglasi slovenski duh kot neka slaba vest. Nočem, da je to razumljeno kot panslavizem, je pa dejstvo, da je Slovenija zdaj kot samostojna država narinjena v nek primež drugih kultur. Na vse načine propagirajo združevanje z Evropo, dogaja se razprodaja slovenstva, zato tudi ni presenetljivo, da je ogrožena tudi slovenska manjšina, ki živi na obrobju. Zdi se mi, da je slovenstvo nasploh ogroženo oziroma je prizadeta slovanska duša, slovanski sentiment, slovanska razsežnost, ki je ne cenim, je pa za obstoj Slovencev verjetno bistvena.

– S tem vprašanjem ne načentam nove teme, marveč opominjam na doslej znano dejstvo, da med porabskimi Slovenci še ni pesnika in pisatelja-ustvarjalca, ki bi se lahko primerjal s svojim kolegom v Sloveniji. Med vsebino vašega prejšnjega odgovora in mojim vprašanjem je povezava očitna.

– To je dejstvo in seveda vpliva na narodnostno zavest. Je pa res, da je med porabskimi Slovenci nekaj izjemno pismenih ljudi, od Franceka Mukiča do Marijane Sukič, da ne naštevam vseh, ki se mi zdijo ravno tako pomembni kot živ in dejaven pisatelj. Seveda bi bil vesel, če bi se nek ustvarjalni duh, kar zadeva literaturo, zganil v Porabju. Tudi posameznik bi veliko prispeval k uveljavitvi nekaterih vrednot, načel, ki jih politika ne zmore artikulirati, jih ni sposobna čutiti.

– Kolega Francek Mukič je nekoč dejal, da Slovenci na Madžarskem razmišljajo in čustvujejo v madžarskem jeziku. Ko bodo to počeli v slovenskem jeziku, bodo v bistvu v svojem jeziku pisali pesmi...

– Tu je problem, v tem se vidi položaj manjšine. Gre za neposredni odraz razmer, ko pretežni del ljudi razmišlja v madžarskem jeziku in zgolj v neki vikend ali paradni varianti govori slovensko.

To je hkrati pokazatelj stanja duha in opozorilo na probleme med manjšino.

– Kaj pa vloga slovenskih pisateljev, morda dramskih igralcev, pri ohranjanju jezika in kulture v Porabju? Konkretno pri tem mislim na pisateljsko srečanje *Oko besede*, ki je bilo doslej enkrat za kratek, vendar intenzivno izkoriščen čas v Monoštru in na Gornjem Seniku; mislim tudi na gostovanja poklicnih gledališč v Porabju (mariborsko gledališče je edino doslej samo enkrat, davnega leta 1974, gostovalo med porabskimi Slovenci)...

– Lahko bi tudi pisatelji naredili več kot naredimo, ampak zopet sva v nekem spletu okoliščin, v nekem vozu. Slovenski pisatelji in slovenski igralci o katerih govorim, so ta čas doma v Sloveniji v prav nezavidljivem položaju, ko jih onemogočajo skoz obdavčitve in neke finančne prijeme. Zato od njih težko pričakujemo nek idealizem, denimo to, kar mene in še mnoge s tega konca vodi v Porabje. Tudi pisateljsko srečanje *Oko besede* ni v programu ministrstva za kulturo, kar pomeni, da ga država ne financira in ne poskrbi za to, da bi en dan potekalo v Porabju. Isti ali podobni so problemi z gledališčem. Tudi zato se vedno vračam k temu, da poljubljanje predsednikov Kučana in Göncza v javnosti, ne prinaša dovolj praktičnih rezultatov. Verjetno sta dobra prijatelja, odnosi med državama so lahko zgledni, skrbi za manjšino in obrobe pa je premalo.

– V Monoštru se intenzivno pripravljajo na začetek oddajanja prvega slovenskega narodnostnega radijskega programa. O zadregah pri uresničitvi te naloge pišemo na drugem mestu, za vas imam vprašanje, ali bi napisali radijsko igro za slovenski radio v Monoštru?

– Veliko pišem za slovenski tržaški radio zato ne vidim vzroka, zakaj ne bi pisal tudi za porabski program, ki bo velikega pomena za manjšino.

eR

Štenjé

MARTIN KRPAN - TOLDI MIKLÓS

Kak je najbolje krepki Madžar Toldi, tak je najbolje krepki Sloven Krpan. Pripovejst o krepkom Toldini je v svojoj pesmi napiso Arany János (1817-1882) pred revolucijo - 1846-oga leta. Pripovejst o Martini Krpani pa je napiso slovenski pisateu Fran Levstik (1831-1887) deset lejt po revoluciji - 1858-oga leta.

Arany János je pozno pripovejst, štero je lüsto pripovedavalo o krepkom junaki Toldini. Levstik pa je pozno pripovejst, štero je lüstvo pripovedavalo o Pegami i Lambergari.

Toldi je v Pešt üšo pomagat vogrskomi krali, je rejšo poštenje madžarskoga naroda, ka je dojoblado tihinskoga viteza.

Krpana je v Beč zvau cesar, gde je tihinski vitez že njegvoga sina tö bujo. Cesar je več samo Krpani zavüpo. Krpan si je sam sekiro naredo pa je vöstano z divdjim tihincem, i ma glavo vkrajsejko. Cesar je trn rad biu, čer ma ponüjo za ženo. Krpan se je nej sto ženiti,

pa tam ostati v Beči. Samo tau je proso cesara, naj ma dopisti, ka slobodno leko s Slovenskoga v Trst vozi sau, naj ma nej trbej več švercati. Krpan je daubo dovolenje, pa odišo nazaj v

svojo ves na Vrh pri Sveti Trojici na Dolenjskom. Krpan i Toldi sta bila prausna, poštena pavra, svojo mauč sta za tau nücala, ka bi pomagala cesari/krali i s tem svoj narod rejšila špota. Levstik je tak dojspiso Krpana:

"... njegova kobilica je bila majhna, noge je

imela velike, tako da so se skoraj po tleh za njim vlekle; na glavi je pa nosil star klobuk širokih krajev, na sebi pa debelo suktno iz domače volne. Vendar se nobenega ni bal; celó sam cesar ga je rad poslušal, kadar je kakšno prav žaltavo razdrl."

Arany pa Toldija tak: "To vam je bio človek, to na svojem mestu, nega njemu para zdaj na vsakoj cesti; či bi goristano ino med vas prišao, pri vsem njega deli bi vás strah obišao..."

(prevod: Janoš Kardoš)
Naš porabski Krpan ali Toldi pa se piše **Krepek Janči**. V Ritkarovci so tak pripovedavali, ka je prej 21 lejt ceco, zato je grato tak krepek, ka je (h)rast vöobrnno. "Tak je krepek béjo, ka ga ja na pléča djau z veitjé vred pa domau neso materi v dvorišče. Steblo pa veje vse vtjüpzoséko, pa dudja vözoséko za bečko." (zapisal: Karel Krajcar)

Marija Kozar

Pred 130 lejtami mrli

GOSPAUD KOŠIČ

Na Števanovo (26. decembra) 1867 so na Gorenjom Siniki mrli gospaud Jožef Košič. Nej so bili samo düšni pastir siničke fare, cuj šteroj se je slišalo lüstvo iz pet vesnic (Gorenji Sinik, Trdkova, Martinje, Čepinci i Markovci), liki vučiteu celoga lüstva v Slovenskoj okroglini. Pisali so pesmi, molitvene pa šaulske knige.

Zdaj, ka so svetki pa lidge večkrat vküppridejo, pozovejo eden drügoga na obed, večerdjo, mali mau ali pa vküper dejo v krčmau, na ples - bi vam radi nutpokazali iz knig "Zobrisani Sloven i Slovenka med Mürov i Rabov" - kak so gospaud Košič včili naše stare starce, kak se morejo držati "na kakšem gostšenjej"

"1. Či te pozovéjo na kákše gostšenjé, záto še-

rega ne pripelaj z-sebom, či ti je nej dovoljeno.

2. Pridi v-právom časi, mújti, počesani, obriti, i po svojem stáliši, ino primošnosti oblečeni.

3. Pri ženskaj moro prsa pošteno zakrita biti. - Štera mesnico odprto po svejti nosi, grejh za

priatelstvo prosi. - Štera se krouto ponüja, se po návadi zavrže.

6. Ne ségaj po nájbougših falataj pa se ne dáj vsigdar ponüjati. - Vručó hrano dugo goružati, na glás pihati, je grdo; - raj tečas kaj güči, ka se ohladí. - Smrkati, preživati dugo, je nej lejpa šega.

8. Roké čedno drži na stoli; z rašóškami (vilcami) si zobé ne trejbi, - čonte pod stol ne lüčaj, nego položi na kraj tanjéra. - Nájdeš müho, vlás, ali kaj tákšega v hráni; tisto ne pokaži, nego zakrjú na strán, naj se drüгим ne grustí od hráne, ino küharico ne ošpotaš.

10. Od prenágloga i preveč parouvnoga v sébe metanja se zadržavaj.

12. Či je šega koga obdarüvati; z veseljom včini, i neoponosi, ka si dáo.

14. Ne pleši predugo, naj drügi tüdi prestor dobíjo;

Naše pesmi

Na okno prileto

Na okno prileto en čren kovran
En čren kovran, iz dalni polján.

V klüni on imá krvavo rokó
Na roki se svetli, zlat prsten lepó.

Od kéc mi prihajaš, povej mi, povej
Čédna je ta roka, zlat prstan na njej.

Prihajam od daleč, s krvavi polján,
Ker fantič sem ranjen, krvavo strašno.

Ta roka je moja, zlat prstan je tvoj
Sem fantič, poročiu se s smrtjov nocoj.

Zapisala: Vera Gašpar
Ilustracija: Marija Kozar

OBIŠČITE KOMPASOVE
BREZCARINSKE PRODAJALNE

(DUTY FREE SHOPE)

NA MEJNIH PREHODIH
V HODOŠU IN KUZMI

* * *

BOGATA PONUDBA
V HODOŠU TUDI PRODAJA
ZA FORINTE

ODPRTO VSAK DAN
OD 8. DO 20. URE

VESELE PRAZNIKE
IN SREČNO NOVO LETO
BRALCEM PORABJA IN
SLOVENCEM NA
MADŽARSKEM

niti prenáglo, da ne spádneš.

15. Z plesišča ne hodi prehitro vö na hlád, niti mrzlo pít; nego po malom se sprehájaj prvle, i vhládi, či želežš zdrav ostati.

16. Med plesom se vari nesrámnoga pogléda, dotika, nožbe, rejči, ino šegé, naj ne zgibiš divištva i goštenjá božega ino poštenih lüdih."

Marija Kozar

SLOVENSKA DRAMA IN JANČAR PRI MADŽARIH

Gledališče Hevesi Sándor v Zalaegerszegu - 50 km od slovenske meje - organizira vsako leto Nyílt Fórum-Odperti forum, srečanje dramatikov, dramaturgov, režiserjev sploh madžarskih gledališčnikov. Obravnavajo konkretne dramske tekste, le te izdajajo v posebnem zborniku in jih tudi predstavljajo v work shopih. Vsako leto povabijo avtorja iz sosedstva. Letos so to imeli od 27. do 30. novembra v Zalaegerszegu in v starem dvorcu Egervára.

To leto so izmed sosedov izbrali Slovenijo in na predlog Gállos Orsolye, Jančarja s Halstatom. Dramo je prevedla Gállos Orsolya, izšla je tudi v zborniku skupaj s tremi madžarskimi igrami. Udeleženci so jo imeli že v rokah, in so debatirali o tem in spraševali avtorja. Naslednji dan je bil posvečen namreč sodobni slovenski drami, o kateri je imela predavanje Gállos Orsolya. Predstavila je začetke in razvoj slovenske drame vse do osemdesetih let, bolj konkretno pa v zadnjem desetletju do danes. Poseben položaj in razvoj slovenske kulture, posebej dramatike. Madžarskim gledališčnikom so bili predstavljeni avtorji kot *Evald Flisar, Andrej Hieng, Milan Jesih, Dušan Jovanovič, Tone Partljič, Rudi Šeligo, Ivo Svetina, Dane Zajc* ter gledališče *Tomaža Pandura* in posebej dramatika *Draga Jančarja*.

Predstavitvi je sledil zanimiv dialog med slovenskim avtorjem in madžarskimi gledališčniki o samem Halstatu o vlogi zgodovine v življenju Srednjeevropcejev. In tudi o tem, kaj naj bi privabilo danes gledalce v gledališča. Za Halstat so pokazali veliko zanimanje, posebej eden izmed organizatorjev srečanja, režiser Béla Merő. On namreč že vrsto let sodeluje z Janezom Pipanom. V Zalaegerszegu so na koncu osemdesetih let predstavili Jančarjev Klementov padec v produkciji Mestnega gledališča v Ljubljani.

Zanimivo, da je Milan Kundera preprečil predstavitev svoje drame *Lastniki ključev* v Zalaegerszegu, prav v režiji Béla Merő. To se je zgodilo dva tedna pred omenjenim forumom in je sprožilo tudi vprašanje predstavitve sodobnikov, odnosa do lastnega teksta ter problem avtorskih pravic.

Na srečanju je prišlo do zanimivih dialogov in sploh do spoznavanja slovenskih iger. Pri tem je imela veliko zaslug zbirka slovenske dramatike *Contemporain Slovene Drama* v angleščini in tudi v nemščini, angleška varianta *Smoletove Antigone*, ki so jo dobesedno razgrabili madžarski dramaturgi in režiserji.

Kaj bo predstavljeno iz tega, je drugo, bolj kompleksno vprašanje. Zanimanje za Slovence na Madžarskem obstaja. Te-

mu sta priči dve Jančarjevi knjigi letos junija na madžarskem knjižnem tednu (*Pogled angela in Posmehljivo poželenje*) in Debeljakova knjiga esejev, ki izide naslednje leto tudi v Pécsu pri Jelenkoru.

Kar se tiče dram, so Madžari doslej izdali v zbirki *Osvajalec tri igre: Hien-govo dramo Osvajalec, Jovanovičevo: Igrajte tumor v glavi... in Jančarjev Veliki briljantni valček*. Zadnji je bil uprizorjen 17. februarja v Veszprému, v režiji Istvána Paála in to leto julija na Sterijinem pozorju v Novem Sadu. V novosadski reviji *Híd (Most)* je izšel *Zalezujoč Godoja* v prevodu Gállos O., dramo so pa igrali v novosadskem madžarskem gledališču v prevodu Vojvodinca Károlya Szilágyija.

Precej zaslug ima pri predstavitvi slovenske drame *Madžarski radio* in tam dramaturg Márton Mesterházi, njegovo sodelovanje z Alešem Janom, in režiserka Katalin Kővári, ki se je udeležila tudi srečanja v Zalaegerszegu. Marca 1996 so na tednu slovenskih radijskih iger predstavili v najboljši zasedbi vrsto slovenskih dramskih tekstov, od S. Makarovič, M. Jesiha (v teh tednih so igrali njegovo *Pod perutnico noči*), *Blatnika, Zajca*. Ob tej priliki je bila predstavljena v madžarščini tudi *Cankarjeva Lepa Vida*, prej pa *Dogodek* v mestu Gogi - v prevodih Gállos O.

30 LET KRANJČEVE BRALNE ZNAČKE

Včasih se nam zdi, da v času sodobne avdio, video in računalniške tehnike branje knjig izgublja svoj pomen; vendar se to lahko zdi le površnemu opazovalcu, ki ne pozna razmer na knjižnem trgu ali radovednih mladih bralcev, ki z navdušenjem posegajo po knjižnih biserih. Seveda jih k temu spodbujajo prizadevni učitelji. Da bi tako branje bilo tudi nagrajeno, se je skupina prekmurskih kulturnikov pred tremi desetletji odločila ustanoviti *Bralno značko* in jo poimenovati po pisatelju Mišku Kranjcu, doslej najzlahtnejšem poetu prekmurske ravnice. Tri desetletja že živi med mladimi ob Muri Kranjčeva bralna značka; po Sloveniji so le-te poimenovali po znamenitih lokalnih pisateljih. In v tem času je v to zlahtno gibanje bilo vključenih več kot milijon Slovencev. Bralna značka pa je segla tudi zamejstvo, k nam v Porabje, na Koroško in v Italijo; mladi zamejski Slovenci se lahko srečujejo s slovenskimi pesniki, pisatelji in slikarji in to so posebej dragocena doživetja. Svečanost ob 30. obletnici Kranjčeve bralne značke je bila 5. decembra v grajski dvorani v Murski Soboti. Nanjo so bili povabljeni prizadevni mladi bralci, ki so vseh 8 osnovnošolskih let pridno prebirali knjige, njihovi mentorji in mentorice, ravnateljice osnovnih šol bivše murskosoboške občine. Mladi bralci so bil

nagrajeni s knjigami. O začetkih Kranjčeve bralne značke se je v prisrčnem pripovedovanju spominjala pisateljica Karolina Kolmanič, ki jo dobro poznamo tudi v Porabju. Spominjala se je tudi prijetnih srečanj s porabskimi šolarji, katere je obiskalo vsako leto več znanih slovenskih literatov.

Igor Longyka, dolgoletni predsednik *Bralne značke Slovenije*, je predstavil gibanje v slovenskih okvirih in pohvalil mlade bralce, da prizadevno segajo po knjigi. Zelo prisrčni pa so bili tudi spomini na srečanja z mladimi bralci po Sloveniji, ki nam jih je zaupal slovenski pisatelj *Vitan Mal*, ki ga porabski bralci poznajo predvsem po mladinskem romanu *Sreča na vrvi*. Po romanu je bil posnet tudi film. Prireditelji so s kulturnim programom popestrili soboški gimnazijci. Brali so odlomke iz Kranjčevega literarnega dela *Povest o dobrih ljudeh*. Bralna značka torej ostaja živa in zanimiva za mlade bralce; upajmo, da bodo tudi porabski učitelji svoje učence bolj navduševali za branje slovenskih knjig, saj so porabske knjižnice z njimi bogato založene. Pa tudi srečanja s slovenskimi literarnimi ustvarjalci še načrtujemo. Kranjčevi bralni znački pa ob lepem jubileju iskreno čestitamo in iz srca želimo ponos in vztrajanje tudi v bodoče!

Valerija Perger

Iz ene zadnjih oaz neokrnjene narave... za vse tiste, s katerimi želimo to bogastvo deliti

Pomurske mlekarne iz Murske Sobotice Vam nudijo kvalitetne izdelke:

- trajno mleko in smetana
- maslo 15, 20, 125 in 250 g
- mleko v prahu 500 g (hrana za dojenčke)
- instant posneto mleko 400 g
- evaporirano in kondenzirano mleko
- ledeni čaj
- instant domači čaj
- instant kava
- Gibko (napitek za športnike)
- SADKO - sadje s smetano
- pudingi

Sodobna proizvodnja, tradicija in izkušnost kolektiva so jamstvo kvalitete izdelkov.

Pomurske mlekarne Murska Sobota p.o., Industrijska ulica 10, p.p. 230

Telefon: 069/32-330, telefax: 069/22-339

p. o.
MURSKA SOBOTA

"ČAKANJE JEZUŠOVOGA PRIHODA"

Na adventskom vejnci se je prva svečca vužgala zadnjo nedelo novembra. Do božiča se po nedelajške tri svečce vužgejo. Advent! Ka vse se je godilo gdasvejta v tem časi, o tejm sam spitavala tatico **Fincino Djulo** (Labritz Ferencné) na Gorenjom Seniki.

Ka zmanuje advent?

"Advent je čakanja Jezušovoga prihoda. Čakamo, ka se Jezuš narodi. Post je. Zatok se ne šika držati gostüvanje pa veselice. Prvin smo vsakši den šli k meši. Zazranka v šestoj vöri so bile zordjanice. Gnes že tau nega."

Kak ste se postili gdasvejta?

"Najbole smo mlejšno (h)rano küjali. Drügo gesti smo tö vse brezi žira, z olinom küjali. V srejšdo, v petek pa v soboto smo mesau nej geli. Na sveti post je oster post biu. Do podneva smo se postivali. Mati so takšoga ipa furt mlejšno župo pa rejpina zaunke napravili za obed. Gda smo se nageli, te smo po ogradi lejtali pa po djablanaj tukli, naj djablani drügo leto tü tak pune baudeu, kak smo zdaj mi puni."

Tau ške vardjate, kak so pekli vaše mati zaunke?

"Bejlo repo so prvi den olüpali, dojrivali pa v sau djali. Na drügi den so repo fejs vöožmikali. Omejsili so raje zanke, malo so njali gibati testau pa so natenki vöpotegnili. Na tau so repo tapotrau-

sili, z olinom zabejlili, stučene tikavne guščice gorpotorili pa z vrnjim mlejškom zabejlili."

Kakšne šege ste držali?

"Prvin je lüstvo fejs vküpodlo guščice lüpat pa perge čejsat. Na Miklaužovo so se mladi podje nutnaravnali za miklauže pa so ojdli od

sejdat, je do svetoga posta vsakši den trbelo plesti. K tomi so nücali slamo, kukarčno lupinje ali smüdovec. Tisti, sto je redo te stolec, ga je na sveto nauč na paunaučnico mogo s sebov nesti pa na kauroši na njega dojrvesti. Gda je podigavanje bilau, te je leko vido, sto so čerelice. Zatok, ka tistoga reda tiste ženske ne gledajo na oltar, liki znak. Prve kak je meša minaula, se je mogo paškiti domau, nej ka bi čerelice za njim šle. Mogo je za seov pšeno sejati, naj čerelice ne najdejo capaša (tira), gde ta je üšo. Če bi ga prej zgrabile, bi ga morile."

Ka pa kak šatrivete v adventi?

"Od Licijinoga do svetoga posta smo šatrivali, kakšno vrejšmen bau drügo leto. Tau je 12 dnevoj, vsakši den en mejšac zmanuje. Od 13. decembra mau smo gorzamerkali, steri den, kakšno vrejšmen je. Če povejšmo, 13. decembra dež ali snejšg dé, te de januar moker, ali če je 15. decembra nika nej šlau, te de marec süji. Ranč tak gorzamerkamo vrejšmen od Božiča do Trikrallovoga, samo te mejšace od zajek računamo. Kakšno vrejšmen je bilau 25. decembra, takšno de drügo leto v decembri. Najvejškrat obadva dneva gnako vrejšmen kažeta, če pa nej, te de v prvaj polovici mejšaca takšno vrejšmen, kakšno je kazo den pred Božičom, v drügoj polovici pa takšno, kakšno je bilau za Božičom.

Drügo šatrirvanje je pa z lükom pa s sauv. Na Licijovo lük trbejš razrezati pa 12 lükovi listov dojdjasti. Lükovo liske tak trbejš obrnauti, ka sau leko nut deje. Vsakši list en mejšec kaže. Tau si trbejš zamerkat. V sterom listi se sau otöpi, tisti mejšec de deževen, drügi pa süji. Tau sam ge že tü vöšprobala pa je nut-prišlo."

K. Fodor

O, LEJPI STARI ADVENTNI CAJTI

Kak vsakšo leto, zdaj je tö adventni sveti cajt, štiri nedele, štiri sveče na adventnom venci pomenijo: Stvarjenje, Učlovečenje, Odrešenje, Dovršenje. Vse tao so mi stara mati pripovedali pred petdesetimi letami. Tisti lejpi stari adventni dnevi, žalostno, ka so že daleč. Za moja mlašeča lejta sam z velkim veseljom rada odila k zornicam. Vsakši den so zazrankoma rano bile v pau sedmoj, liki pred zornicami smo ešče rožni venec tö molili. Nej se je štelo, če je blato bilou ali pa zmrznjeno ali velki snejš, šli smo.

Po meši pa v šaulo. S svejšcami ali s posvejtom (šturlampom), ka je štoj emo. Pa elektrike je tö nej bilou, če je stoj nej emo posvejta, te je čakö drügoga. Kak je lejpo bilou videti, ka na drügom brgejš tö nikaki dejšo s posvejtom, ešče so kričali eden drugoga. Ponim tanazaj, kak sam materi kričala, glete, pri Cemešterni tö nikak dé, pa z Gidrne kraj tö, ešče smo na Grbensček leko vidli, če je stoj s posvejtom üšo. Znam, ka je takšo velko blato bilou, ka smo črejšvle s seov nesli pa smo se pri Pekoski prejškobüli pa smo s čistimi črejšvli šli v cerkev. Malo lüdi je zamüdilo, zvekšega je vsakši emo cejšli rožni venec. O, gde je že vse tao. Cajti so se sprejšmenili. Starci so spömrli, mi smo gorzrasli, vsakši si je daleč od svojoga doma najšo delo. Zato more zazranka rano na autobus. Istina, ka rane zornice nemamo, večerice pa molbe so z modernim cajtom prejšnole. Mamo zornice v pau devetaj pa leko na prste prejšte, kelko pride, ka pa če bi ešče v pau sedmoj bile.

Leko povejšm, ka se mi od toga otroškoga cajta dostokrat senjša, dapa kakoli so bili težki cajti, lüstvo je eden drugoga bole poštüvalo pa vküpod držalo. Ges bi samo telko pravla, ka sam rejšsan lejpa otroška lejta mejla, škoda, ka ne pridejšo več nazaj, istina, ka mojši dragi babic več tö nejga. Spöminam

se, kak smo žmetno čakali Božič, vrli smo bili pa bole smo baugali stariše, Boga smo v adventi več molili. Že rano je kmica bila, den je kratši bio, pa če smo kama goškice lüpat šli, smo prle večerne molitve opravili. Na sveti post smo nej jeli

mesno (h)rano. Deca smo leko tisti den večkrat jeli, dapa nej do sitosti.

Na sveti večer smo komaj čakali, ka mo leko k polnočnici šli, v pau edenajstoj smo šli zdoma, ka so v edenajstoj stric Mocek s pojbbami vred tak lepou z žvejšglami igrali malomi Jezuš, za njimi so pa pesmarce tak lepou spejšvale, ka je vse donilo. Deca smo pri betlehemski jaslicaj tak stali, ka smo se ranč nej genili. Tista pot k polnočnici - lüstvo je šlou s posvejti - če je snejš bio, je čüdivita bila kak v pravlici. Istina, ka je starejšo lüstvo nej moglo titi k polnočnici, oni so doma molili i čakali nas domou, so se nas doteknili, ka prej smo prinesli maloga Jezüša dar domou.

Tou, ka sam spisala, je samo edna drojština od stari lejpi adventni časov, cajti so se sprejšmenili. Tou pa drži pa bo ostalo, ka so me babica tak lepou navčili, ka je to vekivejšno: Stvarjenje, Učlovečenje, Odrešenje, Dovršenje.

Vsem bralcem Porabja, enako tüdi uredništvu ter Tiskarni Solidarnost želim, ka bi nam mali Jezüšek mir, veselje pa lejpo zdravje prineso. Blajžene božične svetke in mirno, veselo novo leto 1998.

Vera Gašpar

V PRIČAKOVANJU PRAZNIKOV

Božični in novoletni prazniki, ki v vsakem izmed nas zbudijo otroško razburjenje, so že od nekdaj najprivlačnejši prazniki leta. Ko sem bila še otrok, niso bila v naši veliki družini praznovanja rojstnih dnevo in godov nič v primerjavi z božičem, kajti božič vsebuje posebno simboliko in skrivnostnost; je družinski praznik, obenem pa za otroke poln veselega pri-

žiga na adventnem vencu ena sveča več.

Otroci smo prav tako že nekaj tednov pred božičem pripravljali vse potrebno za božično drevo in jaslice. Izdelovali smo okraske, iz gozda prinesli mah, razne vejice in drugo. Dan pred svetim večerom je oče prinesel smreko in pripravil vse potrebno. Jaslice (različne figurice iz gline) je s pomočjo modelov, ki mu

voda pa ponazarja njegov blagoslov za življenje ljudi. Med tem obredom smo molili veseli del rožnega venca.

Mama in teta sta medtem pripravljali slastne dobrote; pekli orehove potice in kvasenice (pogače iz kvasenega testa, ki ga razvaljamo na 2 cm debeline, nanj naložimo začinjeno skuto - vanjo vmešamo jajce, malo smetane, rahlo sladkamo in solimo,

mejni ljubezni, ki nam je bila poslana z neba, je odrasla ženska. Skupaj z jurjevskimi orglami je utihnil tudi njen sopran... V naši družini nič več ni tako, kot je bilo...

Danes so praznovanja božično-novoletnih praznikov povsem drugačna. Ni več tiste ponotranjenosti, veliko je zunanega blišča in biznisa. Reklame nam na vsakem koraku ponujajo materialne iznajdbe, ki olepšajo praznike, vse je v lučeh in bleščicah... Le malokdo pa se ozre v srce, v dušo in poskuša praznike tudi notranje doživeti... Tudi cerkveno obredje (vsaj v cerkvi, kjer običajno grem k polnočnici) ni več to, kar je bilo; ni več tistega notranjega žara, tiste svetosti. A kljub vsemu želim vedno znova dati praznikom nek osebni čar, nekaj svojega. To je lahko intimen družinski krog, božično drevo, glasba, izbrana hrana in pijača, pa mir, razumevanje, ljubezen...

Silvestrovega in novega leta v naši družini nikoli nismo posebej praznovali. Na novo leto smo šli k maši in to je bil pač eden od številnih prazničnih dnevo, z nedeljskim kosilom, obiski in dobro voljo.

Danes je drugače: turistične agencije vabijo na sanjska potovanja in burna proslavljanja najdaljše noči, tudi bližnji gostinci se pripravljajo in vabijo goste. Zame pa je še vedno najlepše pričakovanje novega leta doma, v ožjem krogu prijateljev ali - še lepše - v dvoje z ljubljeno osebo. Pripravim izbrana jedila in pijače, okrasim stanovanje s prazničnimi ikebanami in raznobarnimi prižganimi svečami, lahko dodam zanimiv televizijski program ali le glasbo.

In kakšno večerjo bi ponudila na intimen, romantičen silvestrski večer? Možnosti je veliko, ponujam vam le eno.

Predjed: dimljeni losos (dobite ga v vseh boljših trgovinah, vsepovsod pa v sosednji Avstriji) z mnogo različne zelenjave in popečenim belim francoskim kruhom.

Glavna jed: mariniran ramstek. Sestavine: 2 ramsteka (zrezek iz govejega hrbita - fehércsenye) po 250 g, 1,5 dl olivnega olja, 3 stroki česna, 1 limona, nekaj rožmarinovih vejic, 3 paradižniki, 300 g šampinjонов, 2 žlici masla, sol, beli poper, bazilika.

Priprava: Prejšnji večer damo ramsteka v skledo, ju polijemo z olivnim oljem ter dodamo sesekljan česen, limonin sok in rožmarin. Pokrijemo in pustimo stati čez noč. Preden pripravimo jed, očistimo paradižnike in jih razrežemo na 4 dele. Šampinjone operemo, narežemo na rezine, pokapamo z limoninim sokom.

Dokončanje: V ponvi segrejemo maslo in na njem med mešanjem dušimo šampinjone; posolimo in popoprmo. Nato primešamo paradižnikove kose, dušimo še 5 minut in odstavimo. V ponvi segrejemo preostalo maščobo. Ramsteka vzamemo iz marinade, obrišemo s papirjem in ju pečemo na vroči maščobi po 5 minut na vsaki strani. Meso damo na pogrete krožnike, dodamo zelenjavo, potresemo z baziliko in ponudimo. Zraven lahko ponudimo krompirjeve krokete in različne solate.

Dober tek!

Tudi po polnoči smo lahko spet lačni. Za ta čas pa najraje pripravim štajersko kislo juho, moje prijateljice pa prisegajo na sarmo. O receptih za ti dve jedi pa kdaj drugič.

Verjamem pa, da vam dobrih vin in šampanjcev ne bo manjkalo, pa tudi dobre volje in veselega razpoloženja ne!

Mir, srečo in ljubezen v letu, ki prihaja, vam vsem želim!

Valerija

čakovanja. V spominu so mi najbolj ostale tri prekrasne stvari: Božiček, ki nam je pod božično drevo položil darila, priprava božičnega drevesa in jaslic, v kuhinji pa vonj po čudovitih jedeh, ki jih je skrbno pripravljala mama.

Priprave na praznike so se pri nas začele že nekaj tednov pred božičem. V soboto pred prvo adventno nedeljo smo spletli adventni venec, ga okrasili z vijoličastimi trakovi in štirimi belimi svečami. Na prvo adventno nedeljo smo prižgali prvo svečo, na drugo dve itd. Štiri adventne nedelje za kristjane pomenijo štiri obdobja zgodovine stare zaveze: prazgodovino od začetka do Abrahama, dobo očakov od Abrahama do kraljestva, dobo kraljestva od ustanovitve do babilonske sužnosti in dobo po vrnitvi iz babilonske sužnosti do Kristusa. Po krščanskem verovanju je Kristus luč sveta, zato se vsako nedeljo pri-

jih je posodil domači župnik, prav tako izdelal in pobarval sam. Dan pred božičem smo sredi največje sobe postavili božično drevo in jaslice. Bilo je to pravo doživetje. Drevo smo okrasili z različnimi okraski, bonboni in doma pečenimi medenjaki ter pisanimi lučkami, jaslice pa so bile celostna podoba Jezusovega rojstva.

Sveti večer nastopi, ko odzveni avemarijo. Tudi božič se imenuje sveti dan. Oče in otroci smo na sveti večer po stari krščanski navadi prenašali prižgano kadilo po domu in škropili prostore z blagoslovljeno vodo. Ko smo opravili v hiši, smo stopili še v hlev in skedenj ter po vrtu, poljih in vinogradu. V vseh prostorih smo prižgali luči, ki so dolgo gorele. Prenašanje kadila, škropljenje z blagoslovljeno vodo in prižiganje luči pomeni nov čas, ki je nastopil s Kristusom. Kadilo pomeni Kristusa, hkrati odganja zle duhove, blagoslovljena

po želji pa še vanilijin sladkor in limonino lupinico - in na vrh damo kislo smetano; to pečemo v pečici - mi smo pekli v krušni pečici), spekel se je tudi kakšen puran ali petelin, pa veliko drobnega peciva. Potem smo večerjali in se pripravljali na odhod k polnočnici. Seveda peš, v 6 km oddaljeno farno cerkev v Videm ob Ščavnici (Sv. Jurij ob Ščavnici). V cerkvi je oče bil organist, mama, teta, dve sestri in jaz pa smo pele v cerkvenem zboru...

Glas mogočnih orgel je napolnil cerkev, občudovala sem očetovo mojstrsko igranje in poduhovljen izraz na njegovem obrazu... To so bili prelestni trenutki... Potem smo zapeli Sveta noč, blažena noč in še mnogo prelepih božičnih pesmi... Res se mi je zdela ta noč sveta...

Mojega dragega očeta ni več med živimi in orgle jurjevške cerkve samevajo; tudi mala pevka, ki je pela na polnočnici solo o malem Jezuščku, brez-

"GDA TI LAGVO DÉ, TE FÜČKAJ PA POPEJVAJ, KAK SLAVIČEK"

Gnesden je vse menje takšni držin, gde so mladi s svojo držinov doma pri starišaj. Večkrat čüti od nisterni starišov, ka s cejlo močtjavu pomagajo mladim, samo naj posaba dejo. Tak prej nej trbej enoga drügoga kraužiti pa se bojati, ka ne pridejo vö med seov. Dapa takšni se tü najdejo, sterim v življenji najvejšo veselje znamenüje, ka mladi z njimi vtjüper živejo. Eno takšno držino sam spoznala v Sakalovca, po domanje se pišejo Lasoné (Domiter Jožef).

Gda sam je goraziskala, mi nej bilau vseeno, ka sam je večer basíla, gda že vsakši rad počiva. Pa tau že od drüdjín. Nej dugo, ka so za televizijo gordjamali v Porabji. Tej pojbm so se tak povidli senički Miklaužke, Licije, držine, gde so bili, ka smo se namesto zadvečerka že skur vnoči es pritepli. Pa kak dugo so se štja vcuj napelavali, goradjamali. Tau bi nam vsakši tü nej privolo. Lasona držina je pa kreda stala za vse.

Marika néni! Gdakoli es pridem, ali Vas indrik srečam, ste furt dobre vole. Mate kakši recept za tau?

"Gda mi je trno lagvo šlau, tü v sausedi je bijo en dejdek pa sam se ma dja fejs taužila. Dejdek so mi pa etak prajli: "Mo' dejte, gda ti lagvo dé, ti füčkej pa popejvaj kak slaviček." Nikoma nika ta ne gunči, naj se ništje na tebi ne smedje. Od tistogamau tau v seba tak držim. Dja sam tak dje, ka se z nitjim neščem koriti, raj se meknem. Furt si tak mislim, če je eden nauri, drudji mora čeden biti."

Gda Vam je tak lagvo šlau? Malo mi prpovej-dajte o vašom žitki?

"Miva z možaum sva obadva iz Sakalouvec. Moj oče je v bojni spadno, drügoga očo sam dobila. Rano sam se oženila. Sedemnajst lejt sam stara bila, gda sam že drugo dejte rodila. Te raum sva šentja dobila od moža botrine, ka so oni tavö odišli. Samo, ka nam je

rosag vkraj vzejo. Mogli smo ga nazaj tjüpiti. Dočas smo ga vö leko plačali, se je na nas obrno. Žitek je sploj težtji bijo. Vardjam, ka je krü tri forinte košto, 10 filerov

mi je falilo pa sam ga nej mogla tjüpiti. Vala Baugi, ka sam takšno dobro sausadno ženo mejla, stera me je z navaule dostakrat vöpomogla. Mauž je sam služo. Dja sam mlajša mejla, vrtca štja nej bilau, sam mogla doma ostaniti. Kak smo mogli, tak smo si popravljali raum. Gda je mauž zazranka v tretjoj vöri delat išo, sam k sausadom išla spat, ka sam se bodjala, ponjave so tak li šumatale. Gnauk so samo možej v cinglencaj prajli, če ne stane nota v part, ga vö z dela dejejo. Če smo živeti steli, je mogo notastaniti. Sledkar je prejk išo v kosno fabriko. Tü je dugo lejt delo, dapa sploj betežen je grato pa ma je barbejr tau delo dolzapovedo. Na srečo so ga v židano fabriko goravzeli za portša. 41 lejt je delo pa dun malo penzije ma.

Dja sam pa trideset lejt stara bila, gda sam v židano fabriko delat išla. Dvej leta sam v tjünji delala. Gda so tjünjo popravljali, so nas prejkdjali v fabriko. Trno dobro delo pa prejdnojga (Ferenc Korpíč) sam mejla. Prauto sam nikdar nika nej prajla, rada sam bila, ka delo mam. Tau se je tö zgodilo, ka sam na zadvečerek išla delat pa sam do zazranka ostala. Trno rada sam, ka sam si dun leko malo penzije spravila."

Ka pa mlajši?

"Kak sam že prajla, dva sina mava pa šest vnukov. Eden sin se je v Varaš oženo, drudji je pa tak tü doma. Toma sam tak najbola rada, ka so mlajši z nami, bar na stara lejta nekakoga mam. Vnutje smo tü tak ranili, ka smo njim vse nej dopistili. Njim je tü baugše, ka je mi skrb mam, kak lüctji."

Nej Vam je špajсно bilau, gda je sneja prišla k rami?

"Miva sva se s snejav brž vcuj vzela. Dja nika lagvoga ne morem prajti, trno dobro snejo mam. Sneja je baugša kak sin. Miva ena drügoj povejve, ka trbej, nikdar se ne korive, ne srdivo. Kama-koli leko dem, doma je taopravljeno. Tjüjati mi nej trbej, samo za sto vsesti. Tau je trno dobro. Naša sneja nam furt nika

nauvo tjüja pa speče. Ka ona vöpgledne iz knjig, tisto napravi, kakoli dosta dela prosi. Gda je es prišla, sam ji furt prajla, naj samo tjüja, če se ji kaj ne prišika, naj na ogradvlaje, vej mi dosta sausadne kokauši mam. Tau možkom vse nej trbej vedeti, če se kaj ne posreči. No, depa brž se je vcuj vzela, sploj frajma pečti pa tjüjati. Mi smo pa toma vsi radi."

Eržika, če že telko dobroga čüjamo od tebe, te leko bola spoznamo?

"Že osemnajset lejt, ka sam tü v Sakalauvca. Gda sam es prišla, sam že delat odla, sledkar sam tak rodila, lejta so brž odletela. Tri mlajše mam, zdaj so že veltji. Mauž tü v vesi dela v skladišči FE-ZO-ja, dja sam pa v Varaši v bauti blagajničarka. Ovak sam z Verice od Djirešini. Pet mlajšov nas je bilau. Zdaj je eden brat doma s starišami, etak so oni tü nej sami. Rejsan se lepau mam, dobro se porazmejmo. Mlajšom je tü dobro, ka je furt nekak domanji z njimi."

Pomalek do tü svetki. Kak se kaj pripravlate?

"Dja, mi vsi težko čakamo svetke. Mlajši se kumar včakajo. Omardje že vödavajo. Sneja je tjüpila adventske vejnce, etak po nedelaj vužigamo svejče. En tjeden pred svetki brojco sklademo kaulek oken pa dver. Pod sto rastove vejčice pa brojco dejemo. Prvin, kak k stoli sedemo, malo furt posmodimo. Tau je že stara šega. Krispan že mlajši gora redijo. Vö na cintor tü nesemo mali borič pa svejčo. Na sveto nauč mrtvecom tü vužgemo svejčo, naj oni tü majo svetlino."

K. Fodor

... DO MADŽARSKE

BOŽIČNI KONCERT

Mešani pevski zbor Avgust Pavel in Zveza Slovencev na Madžarskem ter lokalne manjšinske samouprave vas vabijo 21. decembra na tradicionalne

BOŽIČNE KONCERTE

Dolnji Senik:
11.30 (po maši)

Slovenska ves:
15.00

Monošter:
17.30 (pred mašo)

PIREDITVE

• 13. decembra je imela Zveza civilnih organizacij Órvidéka celodnevni program v monoštrski gledališki dvorani. Ob okrogli mizi, razstavah in kulturnem programu, so podelili tudi "Priznanje za Órvidék". Med nagrajenci je bila tudi Marija Rituper, glasbena pedagoginja iz Murske Sobote.

• 16. decembra je imelo predsedstvo Zveze Slovencev zadnje zasedanje v l. 1997. Glavna točka dnevnega reda je bil delovni in finančni načrt za l. 1998.

• 28. decembra bo vsakoletna zaključna prireditve za slovenske ljubiteljske skupine v Porabju.

• 4. januarja bo imelo Društvo slovenskih upokojencev v Porabju svojo letno skupščino, in sicer v gledališki dvorani v Monoštru.

SPOŠTOVANI BRALCI!

V imenu Uredništva našega časopisa Vam želimo prijetne božične praznike ter uspešno novo leto. Obveščamo Vas, da bo naša naslednja številka izšla 15. januarja 1998.

Milan Zrinski

GRÜŠKE

Inda svejta je mladina po večeraj nej pri televiziji ali pa v kakšon diskoji visila. Toga je nika nej bilou! Mladi so se, ka ne bi bili samo doma, znali kaj zgučati pa kakše norije po kmici napraviti. Najbole fajn je bilou, da so pojge pa dikline komi kakše sadno drejvo okolbali. Najboukši je pa biu rani sad, šteroga še gnesden nega glyj po vouli, človik ga je pa fejest zelen...

Karči pa Froncek sta bila slůžečkiva lapčiča na kmetiji na Goričkom, gde so meli vsega po vouli, pa sta tůdi njiva nej lačniva bila. Če glyj sta vsakši den trnok dosta mogla delati, sta večer, gda je držina zaspala, po tůo odišla malo po vesi. Včasí so dečki spejvali okouli ouken svojim diklinam, včasí se kaj naganjali, gda je pa bila prilika, so kakši dober sad pri kakšem veščari pobejrali. Razmi se, ka na čarno, pa tůdi preveč gvůšno je tou nej bilou, ka je včasí vert s kolekom ali z bičom prileto pa je naganjo, včasí je pa psa doj půsto, ka je trbelo friško vujti, če si ščeou obdržati cejlo rit pa cejle lače. Bilou je

vleti, gda so mašini mlatili po vesi. Karči pa Fronci sta že v kmici šla od mašina, pa sta šče nej fejest trůdniva bila. Vleklo jiva je šče malo vő.

Rejč na rejč - pa sta si zgučala, ka ta nicou mela svojo akcijo. Pri vertovom šogori, Lujzeki so bile trnok dobre rane grůške, štere so sladke kak med, pa glyj v mašinanje dobre. Znala sta, ka je Lujz sam doma. Vdovec je biu, dice je nej meu, živo je pa v staroj iži z debelimi stenami, tak ka so oukna pa dvera bile vzdane globoko notri v zijdi. Vidla sta tůdi, ka je Lujz ešče malo prlej biu v veškoj krčmej, ta je šou vsakši večer na palinko. Nej je biu lagvi človik, ali lepše je, če sad vkradneš, kak pa če ga sprosiš.

Lujzova grůška je rasla na podoknaj, malo dale od praga glavni dver v ižo. Karči se je že doj zůo pa kelko je mogo potůma splezo na grůško, če glyj je znau, ka Lujza nega, psa pa tůdi nej bilou pri iži. "Vaj, kak so dobre," je muvo sam pri sebi pa tri grůške naidnouk klačo v lampe, tak ka je vse brnelo. "Froncek, ka čakaš, odi! Son si je beri,

ges ti ji nemam časa brati," je šepetau z grůške. Froncek je sedo pod grůškov pa se mudo z odvežůvanjom sandale. Žnjoura se njemi je zavezala, gda si je ščeou friško doj zůti. "Ej, navola prosneta, vej se pa nemrem zůti," je štenko pa se čemeriu. No, ja, si je mislo, vej pa mava čas, vej pa Lujza tak nega. "Rejsan - ka te ti ne boš šou gor?" je ednouk samo nikak pito ščista poulek njega. Biu je globoki moški glas.

Kak se je človik oglaso, je Karči že biu naklaj pa že tůdi bejžo prouti potoki za ižov. Froncek je gor skočo, kak če bi ga v rit pikno, pa za njim. Nej je vido Karčeka, liki je čůo, ka je pajdaš v potok pelisno, prekuno, pa dale bejžo na ovon kraji. Razmi se, ka sta se tej večer več nej srečala indri, kak na štalaj doma, gde sta spala. Mokriva pa blatniva sta se zakopala v seno pa dugo nej mogla zaspati. Ka misliš, Lujz bi jiva lejko zaodo! Znala sta, ka je tou drůgi nej biu, kak un, samo tou njima nej šlo v glavou, kak je li tak naidnouk doma biu, pa šče čůla sta

ga nej! Malo sta bila straj, pa sta na konci li gvůšniva bila, ka jiva je Lujzek nej spozno. Vej je pa trda kmica bila, pa včasí sta vujšla...

V gojčno bi lejko malo duže ležala, ka je bila nedela. Gda je Froncek oči oudpro, se je Karči že mujvo pri stůdenci. Fronci je niti nej v pamet vzeu, ka je Karči bous. Da je pa Karči začo sandale iskati, sta se pa oba ovedla: pod grůškov so znonkar ostali!

Brez sandalov je nej bilou mogouče delati v štali pa pri mašini, če glyj dosta bous odiš. Pa šče skoron nouve njima je vert kůpo, gda je of mejsec bika oudo. "Nika nej," pravi Froncek, "ges se tů doj zůjem, pa va šla bousiva k meši. Spoutoma pa pri Lujzi pogledneva, če so sandali pod grůškov..."

Zoubston - sandalov je nej bilou. Karči je ešče eno nouč bous spau. V pondelek gojčno sta pelala gnoj na požeto njivo. Gda sta se obrnola s konjami po vratnici, pa kak gronska strejla s čiste vedrine - Lujz s koulami pred njima! Ka pa zdaj?

"Nika, čedno se drži!" je šepetno Karči Fronceki pa stavo konje, doj stoupo pa njim odzaja rmenje popravlo. Samo, ka bi Lujz mimo odpelo!

Froncek je pa tej čas malo gnoj popecko, ka ne bi raznok leto. "O, pojge, vi ste pa rani!" se njima je poklono Lujz.

"Ja, zdaj je nej tak vrouče," je zjeclo Froncek, Karči je pa vse zobe stiskavo, ka je po friško požetom strnišči pouleg vratnice na oset stoupo, pa so njemi pikaši vse v poplati ostali. "Ej, pojep, ti pa lekar plontaš?" je resno pito Lujz. "Dja, ka se ti je pa te zgoudilo?"

"A, nika, nika, somo sam malo naoupak stoupo," je v zadregi moto Karči pa se li za konja vlejko.

Lujz pa potegne s koul Karčekove sandale pa pravi: "No, če bi si eto obůjo, bi pa mogouče vednako odo." Pa njemi porine sandale v roke, sede na koula pa požene konja, Fronceki pa pravi: "Ti pa drgouč tů včasí gor idi, ka bar grůške koštaš..." Pa se odpela, v bajusi njemi je pa smej počo.

Karči pa Fronci sta stala, kak da bi jiva z mrzlov vodouv polejo. Znala sta, ka Lujz nede verti nika pravo, ali ka jiva je tak nalejci zaodo na bolondiji? Tou pač nej. Tej grůšek več neta brala. Pa sta tůdi nej. Samo Lujza sta se malo ogibala. Če glyj njima je nej nikdar nič pravo...

SREČEN BOŽIČ IN USPEŠNO NOVO LETO

FROHE WEIHNACHTEN UND
EIN ERFOLGREICHES NEUES JAHRMERRY CHRISTMAS AND A
HAPPY NEW YEAR

MURA

European Fashion Design
Proizvodnja oblačil d.d.

9501 Murska Sobota, Pleše 2

Telefon: 069 13 0/++ 386 69 13 0

Fax: 069 32 513

European Fashion Design

S I N C E 1 9 2 5

NIKA ZA SMEJ

Zvünredna želja

Naš Ödön si je tak skončo, ka ta z njegov dragov Lujzov gnauk malo po svejti šla. Tak je mislo, ka tau lepau baude, če ta se po maurji malo vozila s šiftom. Gdā je ušo za šift karte kúpüvat, ga je mlada gospa etak pitala, gda je dvej karti - sebi pa svojoj ženi - proso. "Gospaud, mate kakšo posebno, zvünredno prošnjo? Povejmo vsakšomi poseba kabino ali poseba postelo?" Ödön pa etak: "Vsakšomi poseba šift."

Popravljanje

Naš Hugo je etognauk not ušo k vörari s svojim psaum pa ma etak pravi: "Es sam vam pripelo svojga Bodrina." Vörar pa z velikimi očami gor pogledne pa pita: "Bodrina? Pa ka mo delo ge z Bodrinom?"

"Ka te delali, ka te delali? Vej mi ga pa poglednite, ka za baja ma. Ne vej, zakoj vsakši pet minut stane."

Kesnau je prišla

V špitalaj edna ženska strašno djauče. Sestra go pita, zakoj se pa etak bridko djauče. Ona pa: "Draga sestra! Kaj bi se pa nej djaukala. Ešče sam nej popravon not prišla v špitale, v lifti sam že porodila malo dejte." Sestra pa zdaj etak: "Tau je ešče nej takša velka tragedija. Pred dvömi lejtami je edna ženska pred špitalaj, v parki rodila."

Naša ženska pa zdaj etak: "Vej pa ranč tau je strašno. Tista ženska sam tū ge bila."

Vujznila se je

Naša Irena je etognauk k doktoru üšla pa ma pokazala, kak je vküp zmlačena, vse črna pa otečena po obrazi. "Ka se je pa z vami zgodilo, Irena?" pita doktor.

"Samo najte, mauž me je vse vküp zmlato," pravi Irena.

Doktor pa: "Tau je nej mogauče, vej je pa on tak pravo, ka ga te cajt nede doma."

"Na vidte doktor, ge sam tū tak mislila," pravi Irena.

Penzija

Naša Kristina je etognauk k doktoru üšla pa ma je prajla, ka bi rada mejla takšo vrastvo,

štero go bola mlado napravi. Doktor ji nika gor spiše, gda Kristina etak pita doktora: "Tau vrastvo me rejsan bola mlado napravi?" Doktor pa: "Tau je gvüšno." Kristina pa: "Pa te mi ne vzemejo vkraj mojo penzijo?"

Na ja

Naša Hilda pa naš Ludvig sta že dugo lejt zaročeniva. Vsakši spitava, zakoj se pa tejva ne oženita. Te je pa nakak etak pravo: "Tau je tak, ka dugo lejt, gda je Ludvig ešče fejest pijo, se je Lujza nej stejla oženiti z njim. Zdaj, ka Ludvig več edno kaplo ne pije, zdaj pa on neške njau vzeti."

Ešče gnauk

Naš Viktor se spoj srečen čüti. Ranč na nauvo leto ma je žena rodila. Že vö dé iz špitala, gda vratari etak krči: "Gospaudja! Dvojčka sta se mi narodila."

Vratar pa etak: "Vreda človek, samo zakoj mi pravite, ka gospaudja, če ge sam stojim tūj." "Sami?" pravi Viktor. "Hü, te mo ešče gnauk tanazaj pa poglednam, če sta rejsan dvojčka?"

Eva v Paradiži

Naša Trejza je etognauk na Silvestrovo pred svojga dragoga moža stanila pa ma etak pravi: "Vejš, dragi moj Rudi, pri tebi se za istino tak čütim, kak Eva v Paradiži."

"Kak pa te ti tau razmejš," pita Rudi.

Trejza pa: "Tak razmej, ka edno ronjo nejmam, ka bi si go oblejkla."

Sladki čemerje

Naš Franci je najoslednjim zvedo, ka je že vsakši vedo. Žena ga napona nauri z njegovim sausadom. Franci eden den taprejk de k sausedi pa sausedovi ženi pravi, ka je nauvoga. Kak tau vöspravlata, tak skunčata, ka njiva buma v čemeraj tū tak napravita. Nika dugo ne čakata, razmečata se doj pa hajde not v postalo pa si začneta čemere vöspunjavati. Gda sta več nej čemerniva, sausedica etak pravi Francina: "Ti, Franci! Zavolo takše velke svinjarije sam ge eške itak strašno čemerna." No, Franci je tū v čemere prišo pa sta si je pá vöspunila. Sausadica za

par minutov tak pravi, ka bi trbelo ponoviti tau, ka sta delala. Naš Franci pa zdaj etak pravi: "Draga moja ženska, vejš, ge sam nikak tak, ka sam več ranč nej čemeran."

Ranč na staro leto

Naša Ilonka je že dugo obečavala svojmi dragomi možej, našomi Pištaki, ka ga prej tūj nja. Ilonki je pa tak prišlo, ka ji ranč na Silvestrovo zavrelo, pa hajde, vküp se je spakivala pa domau k materi.

Gda je domau prišla, etak pravi materi: "Zbrodi si mama! Kumaj sam vöstupila iz rama, čüjem, ka tak deja v rami, kak če bi stoj strejlo."

"Tak misliš, ka se je ta strejlo?" pita mati.

Ilonka pa: "A, vraga se je strejlo. Eden glaž šampanjca (pezsgó) si je gor vtrgno."

Prejkdavanja

Naš stari Janoš je na slednjom, etak si vzeme slednjo mauč, pa vküp prizove svoje mlajše, pa njim prejkdava. Zdaj njim ranč tau na dugi goči, sto vse je dužan njemi. Eden sin pa zdaj etak pravi: "Oča, vreda je, depa zatok tau nam tū povej, komi si pa ti dužan?"

"Tau je nej potrebno meni gučati. Tisti do se tak sami od sebe glasili," pravi Janoš.

Ka je visko, je visko

Naš Djüra je etognauk doma delo, pa kak kak nej, po glavej se je vdaro pa si je velko rano naredo. Nema cajta k doktoru titi, etak je zadovolen s tejm, ka ma saused malo not zveže glavau pa ma etakše tanače dá: "Djüra, ta rana ti samo tak zacejli, če 'š si go malo z rumom mazo."

Za par dni se Djüra sreča s sausedom, steri ga pita: "Na, Djüra, rum ti je kaj valau?"

Djüra pa: "Leko, ka bi mi valau, samo ka sam tistoga reda tak slab grato, ka sam puno posanco nikak višesa nej mogo zdigniti kak do lampe (ust)."

Zakoj?

Naš Martin pa Andrej sta se že dugo nej vidla. Etognauk sta se pa v Varaša srečala, pa sta si malo doj sedla v Tromejniki. Martin etak pravi Andreji: "Kumaj sam te spozno. Zakoj si pa tak brdanati?"

Andrej pa: "Prisildjeni sam. Vejš, sauseda pojbič je vsakši den vekši pa vsakši den se bole vidi, ka se je po meni vrgo. Etak sam si pa njau sakalo, naj saused gor ne pride na tau."

I. Barber

Vsem
našim zavarovancem,
poslovnim partnerjem in prijateljem
želimo
srečno, uspešno in varno v letu 1998!

» *Vse, kar dajete drugim, dajete sebi!* «

Zavarovalnica Triglav, d.d.
Območna enota Murska Sobota

Slovincem
na
Madžarskem

SREČNO 1998

pomurska banka

Pomurska banka d.d., Murska Sobota
bančna skupina Nove Ljubljanske banke

Moja domača banka

Narava daje najboljše

Radenska
♥♥♥

Srečno '98

Porabje

**ČASOPIS
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM**

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deák Ferenc út 17,
p.p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Po mnenju Ministrstva za kulturo št. 415-715/93 mb z dne 3.11.1993, se časopis PORABJE uvršča med proizvode, od katerih se plačuje davek od prometa proizvodov po 13. točki tarife 3. zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92).
ISSN 12187062

Časopis izhaja z denarno pomočjo Javnega sklada za narodne in etnične manjšine.